

пустої відвальної породи. Під час розробки вугільних родовищ вагому роль відіграє забезпечення експлуатаційної та екологічної безпеки в зоні гірничовидобувних робіт [4].

Отже, у зв'язку з потребою проведення глобального моніторингу, використання індикаційних можливостей біологічних об'єктів набуває все більшого значення. Рослини-індикатори використовуються як для виявлення окремих забруднювачів, так і для спостереження за загальним станом повітря, адже відповідно можна виявити місця забруднення та ризики для здоров'я людей, розробити ефективні заходи щодо зменшення негативних наслідків впливу. Випрацьовуючи шляхи захисту атмосферного повітря від викидів стаціонарних джерел забруднення, варто враховувати інформацію з моніторингових пунктів і супутникових даних Європейського космічного агентства як додаткового джерела доказів для оцінювання якості повітря, надійності локальних вимірювань, відслідковування джерела забруднення.

Література:

1. Ашихміна Т. Я. та ін. Біоіндикація та біотестування – методи пізнання екологічного стану навколишнього середовища. К: Знання, 2005. 450 с.
2. Бровдій В. М., Гаца О. О. Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки): навчальний посібник К.: НПУ, 2020. 172 с.
3. Коляда О. В. Ліхеноіндикація - як ефективний метод оцінки стану атмосферного повітря. Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування. VII Міжнародний молодіжний конгрес, 10-11 лютого 2022, Україна, Львів: збірник матеріалів. Київ: Яроченко Я. В., 2022. С.41.
4. Кочмар І. М., Карабин В. В. Екологічна безпека атмосферного повітря Червоноградського гірничопромислового району Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Подолання екологічних ризиків і загроз для довкілля в умовах надзвичайних ситуацій – 2022: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Подолання екологічних ризиків та загроз для довкілля в умовах надзвичайних ситуацій – 2022». Полтава: НУПП, 2022. С. 317-320.
5. Стан навколишнього природного середовища. Додаток 2. Стратегія розвитку Червоноградської ТГ до 2027 року та План заходів з реалізації на 2022-2024 роки. URL:https://www.chg.gov.ua/get_blog_files.php?id=5390&name=7d6c6730ef077b6fea03a36e5fe0b088 (дата звернення: 12.10.2023).
6. Центр екологічних ініціатив «Екодія». Інформація ГО. URL: <https://ecoaction.org.ua/vykydy-vid-transportu.html> (дата звернення: 17.10.2023).

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТОВСТЕНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Дроздовський А.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

The geoecological problems of the Tovsten territorial community are considered: unbalanced land use, safe water supply and drainage, disposal of solid waste, protection and preservation of the small rivers Dzhurina and Tupa.

Key words: *geoecological problems, Tovsten community.*

Товстенська територіальна громада включає 26 населених пунктів на площі 338,8 км², в яких проживає 18343 особи. Територіально приурочена до басейнів річок Тупи, Джурина, Серету, Дністра. Велика за площею, а отже зі значна кількістю екологічних проблем. Товстенська ТГ відноситься до групи адміністративних одиниць із вкрай несприятливою часткою природних угідь 12%. Розораність громади одна із найвищих в

районі(76,5%), лісистість громади близько 1% (90 га лісів), 1% займають води і болота, 10 % - багаторічні насадження, пасовища і сіножаті, близько 7% території ТГ займають забудовані землі.

Приуроченість до каньйоноподібних долин вказаних річок передбачала б децю іншу структуру земельних угідь. У зв'язку з високою еродованістю схилів прирічкових територій розораність громади вартувало б скоротити до 55%, збільшивши частку площ під луками і пасовищами до 12%, під лісами - до 15 %, враховуючи, що територія відноситься до зони широколистяних лісів. Під водою у громаді близько 1%. Таким чином, під природними угіллями у територіальній громаді знаходиться 12% (за умов оптимізації – 28%) при екологічно обґрунтованій нормі близько 50%. Тобто проблемою першочергової ваги є оптимізація структури земельних угідь.

Згідно структури вартості природних ресурсів громади другу позицію слідом за земельними ресурсами займають водні ресурси. В межах громади відсутні малі ГЕС, є незначна кількість ріборозводних ставків, а також неврегульовані проблеми безпечного водопостачання і водовідведення. Справа в тому, що нижні течії річ Джурин і Серету, а також долина р. Дністер входять до складу національного природного парку «Дністровський каньйон», а значить ландшафти території сприятливі для рекреації і туризму. На рис.1 А.– Червоногородський водоспад – найбільш відвідувана пам'ятка природи Тернопільщини.

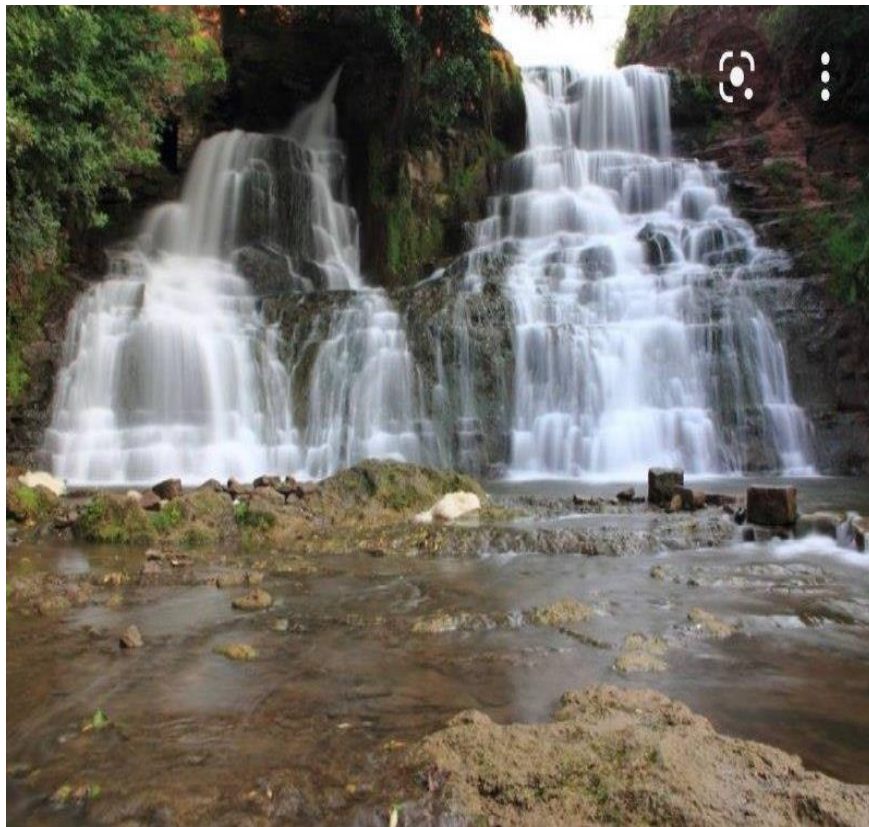

Рис. 1. Червоногородський водоспад на р. Джурин

Однак, неврегульоване відвідування водоспаду спричинило 4-у стадію дигресії прилеглих територій в межах існуючої екологічної стежки. Проблема утилізації твердих побутових відходів є особливо актуальною за умов відсутності переробки сміття загалом в межах області. Стихійні смітники наявні в кожному населеному пункті громади. Вони є геохімічними аномаліями, об'єктами антисанітарії. Громаді потрібно організувати централізований збір і вивіз сміття на сортувальні пункти ТПВ і сертифіковані сміттєзвалища.

Серед геоекологічних проблем Товстенської громади варто відмітити низьку частку заповідних територій у верхньому відтинку р. Джурин (менше 1%), у верхній частині р. Тупи. Це показник не тільки збереженості біорізноманіття, це показник сприятливості природних умов проживання населення, це опосередкований показник стійкості геосистеми до антропогенних навантажень. В основному висока заповідність ТГ досягнута за рахунок двох заповідних територій: регіонального ландшафтного і національного природного парків з одноіменною назвою «Дністровський каньйон». В межах середньої течії річки Джурин на околиці с. Поділля можна запропонувати до створення ландшафтний заказник «Над Джурином» (рис. 2).

Рис. 2. Каньйон р. Джурин в околицях с. Поділля

Інший заповідний об'єкт можна було б створити на верхньому відтинку р. Тупи між населеними пунктами Мухавкою і Свидовою – гідрологічний заказник (система ставків з водно-болотною рослинністю).

Література:

1. Максименко Н.В. Ландшафтне планування як засіб екологічного впорядкування території. Проблеми Безперервної географічної освіти і картографії. 2012. №16. С. 65-68.
2. Новицька С., Янковська Л. Оптимізація ландшафтно-екологічної організації території (на матеріалах Зборівської ОТГ Зборівського району Тернопільської області). Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія. 2020. №2 (49). С. 174-184.
3. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 256 с.
4. Tsaryk L., Yankovs'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S., Kuzyk, I. (2020). Geoeological problems of decentralization (on Ternopol region materials). Journal of Geology, Geography and Geoecology, 29(1), 196-205. DOI: <https://doi.org/10.15421/112018>